

O DUCHU SVÄTOM

Pavel HANES

Duch Svätý je jedna osoba božskej Trojice: Otec, Syn a Duch Svätý. V Biblii, ktorá je vždy východiskom kresťanskej teológie, je nazývaný aj Božím Duchom. Ako božskej bytosti mu patrí rovnaká úcta ako Otcovi a Synovi, čo treba mať na pamäti už pri premýšľaní a voľbe slov, ktoré o ňom hovoria. Duch Boží je zdrojom každého pravdivého premýšľania. Táto skutočnosť musí byť rešpektovaná obzvlášť pri úvahách o takej závažnej téme, akou je Boh, jeho vlastnosti a jeho vzťah k človeku. Je to práve Boh-Duch Svätý, ktorý človeku sprostredkúva vedomie Božej prítomnosti.

Duch Svätý ako osoba

Svätý Duch má vlastnosti osoby. Ak ho chceme uctievať ako Boha, nemôžeme ho považovať len za božskú silu, alebo za nejakú perzonifikáciu Božieho konania. Duchu Svätému je pripísané myslenie (Rimanom 8:27), rozhodovanie (1 Korint'anom 12:11) aj emocionalita (Efezanom 4:30), čo sú tri základné znaky osoby. Ako Božská osoba Duch je vševedúci (1 Korint'anom 2:10-11), všadeprítomný (Žalm 139:7) a všemohúci (Jób 26:13).

Mená Ducha Svätého

Mená a metafory, ktoré odkazujú na Ducha Božieho, vyjadrujú jeho vlastnosti a činnosti. Pojem „duch“ v hebrejčine aj gréčtine je synonymom slova „dych“. Svätý Duch ako „Dych Všemohúceho“ je zdrojom života každého človeka (Jób 33:4). Duch je vždy autorom duchovného života (Ján 6:63). Niektoré symbolické znázornenia Svätého Ducha v Biblii sú voda (očistenie a uhasenie smädu), olej (pomazanie ako znamenie poslania), oheň (znamenie čistoty a svätosti), číslo sedem (symbol plnosti).

Svätý Duch je v Biblii viackrát pomenovaný ako „Duch Hospodinov“. („Hospodin“ je v starosloviene „pán“. V protestantských prekladoch Biblie je použité namiesto Božieho mena „Jahve“, rešpektujúc židovskú tradíciu, ktorá prestala Božie meno vyslovovať, aby sa neporušil zákaz používať Božie meno nadarmo.) Jahve/Hospodin je meno Božie, ktoré vyjadruje závislosť každého stvorenia na božskej udržiavajúcej moci. Duch Jahveho ako *Spiritus Creator* dáva energiu nevyhnutnú pre existenciu a život stvorených bytostí (Žalm 104:30). Je to Duch múdrosti, poznania a rozumnosti (Izaiáš 11:2).

V Novej zmluve má Svätý Duch aj pomenovanie „Duch Kristov“, keďže jeho pôsobenie je najlepšie reprezentované práve v živote Ježiša Krista, inkarnovaného Boha a sľúbeného Mesiáša. Na jednom mieste je označený ako Duch Ježišov (Skutky 16:7).

Ježiš pomenoval Ducha Svätého menom „Duch Pravdy“ (Ján 16:13). Toto meno odkazuje na jeho pôsobenie, ktoré dodáva ľudskému mysliu schopnosť rozumieť súvislostiam medzi Božím slovom, biblickou spiritualitou a viditeľnou realitou sveta okolo nás. Svätý Duch uschopňuje človeka rozumieť a uveriť evanjeliu o odpustení hriechov pre Kristovo ukrižovanie a vzkriesenie. Veriaci človek sa stáva objektom práce Svätého Ducha ako „Poradcu“ alebo „Zástupcu“ (grécky Paraklétos). Niekedy sa toto meno prekladá slovom „Tešiteľ“ (Ján 14:26). Pod jeho vedením kresťan dokáže v zložitých a často nebezpečných situáciách rozhodovať sa a konať s rozvahou, podľa pravdy a zároveň s Božou láskou.

Pôsobenie Ducha Božieho a zmena charakteru

Boží Duch bol pri stvorení (Genezis 1:2) a jeho aktivita v tom čase je opísaná slovom „vznášať sa“. Tento hebrejský pojem je v Biblii použitý aj o orlovi, ktorý sa vznáša, krúži nad svojimi mláďatami (Deuteronomium 32:11). V situácii chaosu, ktorú druhý verš Genezis opisuje, Duch Boží spolubôobil pri stvorení opísanom v prvej a druhej kapitole. Boží Duch je stále činný ako udržiavateľ stvorenia a života.

Svätý Duch je pôvodcom spirituálneho znovu-narodenia (Ján 3:5-6), jeho pôsobením vzniká u človeka láska k Bohu (Rimanom 5:5) a je autorom kresťanových životných postojov a túžby po svätom živote (Galat'anom 5:17). Prv, ako dôjde k týmto zmenám, človek musí pochopiť, čo je hriech,

o čom je Božia spravodlivosť a kam celý svet smeruje. Toto poznanie zabezpečuje Svätý Duch (Ján 16:8).

Duch Svätý pôsobí vždy originálnym spôsobom, ktorý nie je možné presne predpovedať (Ján 3:8). Boží Duch zostúpil na Ježiša po krste vo forme holubice (Matúš 3:16). Holubica symbolizovala pokoj, a čistotu. Na učeníkov prišiel Duch vo forme prudkého víchra a ohňa (Skutky 2:2-3). Táto udalosť bola predpovedaná Jánom Krstiteľom ako „krst Svätým Duchom“ (Matúš 3:11). Po naplnení tejto predpovede bola označená ako „naplnenie Svätým Duchom“ (Skutky 2:4). Kristovi nasledovníci získali prostredníctvom naplnenia Svätým Duchom moc presvedčivo hovoriť o zmysle Kristovho ukrižovania a vzkriesenia (Skutky 1:8). Naplnenie Svätým Duchom nebolo určené len prvým učeníkom, apoštolom. Všetci kresťania sú vyzývaní, aby boli naplňovaní Svätým Duchom (Efezanom 5:18). Naplnenie Duchom je zvyčajne spojené so silným zážitkom lásky, radosti a prejavom chariziem.

Život pod vedením Svätého Ducha je evidenciou spásy (Rimanom 8:14). Vedenie Duchom sa prejavuje vo všetkých oblastiach kresťanovho života: prítomnosť a aktivita Svätého Ducha sa prejavuje zážitkom slobody (Izaiáš 61:1; 2 Korint'anom 3:17) a istoty zmierenia s Bohom. Vedomie ospravedlnenia, pokoja a radosti (Rimanom 14:17), ktoré Duch prináša, sú atribúty Kráľovstva Božieho. Istota spásy je založená na svedectve Božieho Ducha v duchu veriaceho (Rimanom 8:16). Duch dáva vnútornú silu (Efezanom 3:16) a nádej (Rimanom 15:13). Svätý Duch inšpiruje k intímnemu osloveniu Boha ako Otca – „Abba“ (Galat'anom 4:6). Z tohto hlbokého vzťahu vyplýva oslovenie „Otče náš“ (Matúš 6:9). Duch uschopňuje veriaceho modliť sa nad svoje prirodzené porozumenie a schopnosti (Rimanom 8:26). V cirkvi Svätý Duch je pôvodcom spoločenstva (Filipanom 2:1) a jednoty (Efezanom 4:3) veriacich. Spoločenstvo Ducha je rovnako dôležité ako Božia láska a milosť Ježiša Krista (2 Korint'anom 13:13). Vzájomné vzťahy a spolupráca v cirkvi sú umožňované zmenou charakteru človeka zvanou „ovocie Ducha“ (Galat'anom 5:22-23).

Dary (charizmy) Svätého Ducha a život v spoločenstve

Svätý Duch vytvára z cirkvi organizmus, ktorý sa nazýva „Kristovo telo“ (1 Korint'anom 12). Jednotlivé orgány tela majú pridelené rôzne funkcie, ale všetky spolupracujú pod kontrolou hlavy cirkvi, ktorou je Kristus. Funkcie, služby alebo úlohy sú závislé na charizmách (grécke slovo pre dar), ktoré Duch rozdeľuje podľa svojho rozhodnutia (1 Korint'anom 12:11). Charizmy umožňujú cirkvi riešiť problémy, ktoré presahujú prirodzené schopnosti človeka. Cieľ a spôsob ich použitia nájdeme v liste Rimanom (12. kapitola), v Prvom liste Korint'anom (kapitoly 12-14) a krátku zmienku v Prvom liste Petrovom (4:10). Ich príchod predpovedal prorok Joel (Joel 3:1-2; Skutky 2:16-18).

Pôsobenie chariziem môže viesť k problémom, ako to bolo už v korintskom cirkevnom zbore. Nezhody v pôsobení, či dokonca v samotnom výskyte chariziem existujú dodnes. Tu je dobré uvedomiť si, že charizmy sú určené na službu, ktorá vyjadruje vzťah lásky (1 Korint'anom 13). K problémom dochádza, keď sa charizmy zneužívajú na budovanie popularity obdarovaných jednotlivcov alebo majú zabezpečovať spektakulárnosť bohoslužieb alebo iných cirkevných aktivít. Tu platí stará múdrosť, že zneužitie nevylučuje použitie. Bez darov Ducha Svätého je cirkev bezmocná.

Hriech proti Duchu Svätému

Prejavy moci Svätého Ducha môžu byť veľmi dramatické. Ježiš, ktorý Duchom Božím vyhánal démonov, vyvolával zároveň úžas aj odpor (Matúš 12:22-28). Vzdor proti prejavom moci nad démonmi viedol až k tomu, čo Ježiš označil ako „rúhanie Svätému Duchu“ (*blasfémia*, Marek 3:29; Lukáš 12:10). Tento hriech, podľa Ježišových vlastných slov, nie je možné odpustiť. Problém neodpustiteľného hriechu je príliš zložitý na krátky výklad o osobe a pôsobení Svätého Ducha. Z tohto varovania však vyplýva, že treba byť extrémne opatrný a nepripisovať podozrivé prejavy spirituálnej moci diablu, ak na to nemáme absolútne presvedčivé dôkazy.

Boží Duch je často imitovaný, čo vyzýva veriacich k ostražitosti (1 Jána 4:1). Ak sa niečo koná alebo odohráva pod menom Svätého Ducha, nemusí to byť zaručene tak. Biblia uvádza niekoľko kontrolných znakov pôsobenia Božieho Ducha. Svätý Duch bol poslaný, aby bol obdivovaný a oslavovaný Ježiš (Ján 16:14). Preto tam, kde naozaj Duch pôsobí, do centra pozornosti a zvestovania sa dostáva Ježiš a jeho najväčší čin, teda jeho obetovanie života na kríži. Je to práve Duch, ktorý dosahuje, že človek je schopný uctievať ukrižovaného a vzkrieseného Ježiša ako Boha a Pána (1 Korint'anom 12:3).

Ďalším kritériom pre kontrolu pôsobenia Svätého Ducha je zhoda s duchom Biblie. Sväté Písmo je inšpirované Božím Duchom a aj jeho súčasné pôsobenie bude vždy zhodné so spiritualitou, ktorá bola predpovedaná v Starej zmluve (Hebrejskej Biblii) a naplnená príchodom Mesiáša v Novej zmluve.

Dôležitým poznávacím znakom práce Svätého Ducha je aj vzťah človeka k svätosti. Biblia síce jasne hovorí, že kresťan je v procese dospievania, či rastu k dokonalosti. Z tohto faktu však nevyplýva, že dokonalosť nie je jeho životným cieľom. Túžba po dokonalom naplnení Božej vôle je znakom práce Svätého Ducha.

Záver

Hoci Svätý Duch je v Biblii menej spomínaný, ako je Boh-Otec a Boh-Syn, neznamená to, že nie je prítomný v každom Božom konaní. O Svätého Ducha je možné prosiť (Lukáš 11:13), ako nás to učí Ježiš v súvislosti s našou schopnosťou modliť sa. Duch Svätý sprítomňuje veriacemu Otca a Syna (Ján 14:23) a umožňuje modlitebný prístup k Otcovi (Efezanom 2:18). Obdobie Novej zmluvy, ktoré je dobou zvestovania evanjelia, sa začalo a trvá práve splnením prísľubu Otcovho, totiž vyliatím Svätého Ducha na veriacich (Lukáš 24:49; Skutky 1:4; 2:23).